

Criminal-legal regulation shall be at the time, when amount of real social charges for its implementation would meet the amount of required social charges, called forth by law-making and law enforcement actions in the sphere of the criminal-legal regulation. Thus, efficient legislative decisions in the sphere of the criminal-legal regulation shall be considered those, which provide for a balance of a social significance of protected welfares and grounded amount of required social charges, namely, the amount of charges which government and society may allow to provide for the criminal-legal regulation. Efficient solutions of the criminal-legal regulation at law enforcement level shall be considered such ones, which are accepted pursuant to the law in force and need implementation of the social charges meeting riskiness of a specific crime committing.

Lugansk National Internal Affairs University named after E.O. Didorenko (relocated to Sumy and Mykolaiv) based upon the specified theoretical principles, along with the local center of the public organization "Ukrainian Association of the Criminal Law" has arranged investigation of the experts' opinion. They were suggested to express their opinion as to possibilities and resources for the efficient criminal-legal regulation, as well as factors of negative influence upon it. The investigation has allowed to determine the following possible enhancement of the criminal-legal regulation in Ukraine: reduction of an amount of the criminal-legal regulation; development of scientific support and higher juridical education as the most optimal trends for the criminal-legal regulation efficiency enforcement; raising the level of public control over functioning of the governmental authorities in the sphere of the criminal-legal regulation; establishing of a constructive communication between the social institutions involved in the sphere of the criminal-legal regulation.

Key words: *crisis, efficiency, criminal-legal regulation, SWOT-analysis, strategic planning, expert survey.*

УДК 343.359(477)

О. І. Плу́жнік,

М. В. Корнієнко

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

У науковій статті досліджено кримінально-правову характеристику злочинів проти неповнолітніх у кримінальному законодавстві України, встановлено перелік цих злочинів та надано аналіз, зроблено висновки.

Проаналізувавши європейське та українське законодавство, розмежовано поняття «дитина», «новонароджена дитина», «малолітня дитина», «малолітня особа», «неповнолітня особа» й сформовано пропозиції щодо більш чіткого розмежування цих понять у Кримінальному кодексі України.

Детально проаналізовано Особливу частину Кримінального кодексу України, де законодавець уживає поняття «неповнолітня особа».

Ключові слова: *дитина, новонароджена дитина, малолітня дитина, малолітня особа, неповнолітня особа, законний представник.*

Постановка проблеми. Україна дотримується міжнародно-правових зобов'язань щодо здійснення міжнародних стандартів захисту прав дитини, ратифікувавши в 1991 році Конвенцію ООН про права дитини й проголосувавши за Всесвітню декларацію про забезпечення виживання, захисту й розвитку дітей, згідно з якими вона повинна забезпечити добробут, охорону здоров'я, житло, освіту для кожної дитини без будь-якої дискримінації, а також забезпечити надійний захист від будь-яких форм насильства та експлуатації.

Головним своїм пріоритетом, найвищою соціальною цінністю Українська держава визнала людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку. Саме тому складовою концепції розвитку українського суспільства є сучасна державна політика захисту дитинства [1, с. 3]. Україна виходить з принципів пріоритетності підготовки дітей до повноцінного життя в суспільстві, розвитку та виховання в них високих моральних якостей, безперечно вважає дитинство важливим етапом життя людини. Захист неповнолітніх від посягань на їх моральний розвиток у всі часи був складним завданням для суспільства й держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним питанням дослідження злочинів проти неповнолітньої особи, а також дослідженню питань правового регулювання суспільних відносин у сфері нормального розвитку неповнолітніх присвячено праці таких науковців, як І.П. Васильківської, В.В. Вітвіцької, Б.М. Ворника, О.І Карпенко, С.Г. Киренка, Л.В. Крижної, І.І. Лановенка, В.Т.Малыренка, П.С. Матишевського, В.П. Мироненко, О.Є. Михайлова, О.Є. Мойсєєвої, В.Ф. Мороза, В.М. Оржеховської, Л.І. Романової, В.Я. Рибальської, К.К. Сперанського, В.О. Тулякова, І.К. Туркевич, Т.М. Чебикіної, Н.С. Юзікової та інших авторів.

Формування цілей. Уважаємо, що попередження різного роду негативних впливів на неповнолітніх є на сьогодні сучасним та актуальним. Кримінальне законодавство є юридичною базою боротьби зі злочинністю, зокрема, де потерпіла особа - дитина (неповнолітня). Щоб це законодавство було досить ефективним, необхідно правильно застосовувати його норми в практичній діяльності.

Як свідчить практика, сама лише наявність норм без налагодженого механізму реалізації неспроможна забезпечити їх дієвість. Саме через відсутність належного механізму реалізації правового захисту неповнолітніх, сьогодні доводиться констатувати катастрофічне поширення таких негативних явищ та процесів у сфері дитинства, як уживання алкогольних напоїв, токсичних речовин та наркотиків, безпритульність, бездоглядність, проституція тощо. Позбавлені належного нагляду діти піддаються значному ризику зазнати насильницьких посягань [1, с. 3].

Однак поки що діяльність держави щодо запобігання насильницьким злочинам стосовно неповнолітніх не відповідає реаліям сьогодення, оскільки не забезпечує в повному обсязі захист прав дитини у відповідності до міжнародних положень та норм вітчизняного законодавства.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні виявляється, що потерпілий у всій багатоаспектності свого виразу (як особа, права якої виявляються

порушеними внаслідок учинення злочину; як елемент об'єкта злочину; як особа, якій надається право впливати на вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності чи від відбування покарання у випадку примирення чи її згоди на спричинення шкоди) поки що залишається поза межами як кримінального законодавства, так і фактично кримінального права [2, с. 3]. А потерпілий, яким є дитина (немовля, малолітня особа, неповнолітня особа) – заслуговує ще більшої уваги.

Кримінальний кодекс України не надає поняття потерпілого від злочину. Це поняття визначено у Кримінальному процесуальному кодексі України. Зокрема, ст. 55 КПК України визначає, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Якщо потерпілим є неповнолітня особа або особа, визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, відповідно до ст. 59 КПК України «Законний представник потерпілого», – до участі в процесуальній дії разом з нею залучається її законний представник [3]. Питання участі законного представника потерпілого у кримінальному провадженні регулюється згідно з положеннями статті 44 КПК України.

Кримінальний кодекс України й поняття неповнолітнього не надає [4]. Але ст. 6 Сімейного кодексу України визначає, що правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття, тобто вісімнадцяти років. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [5]. Відповідно до ст.ст. 31, 32 Цивільного законодавства України повна дієздатність особи настає з вісімнадцяти років [6].

Кримінальний процесуальний кодекс у п.п. 11, 12 ч. 1 ст. 3 визначає, що малолітня особа - це дитина до досягнення нею чотирнадцяти років; неповнолітня особа – малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [3].

Ураховуючи біологічні, психологічні та соціальні особливості неповнолітніх, закон передбачає норми, спрямовані на забезпечення їх посиленого захисту від злочинних посягань. Позиція українського законодавства базується на міжнародно-правових актах, зокрема, Декларації прав дитини, прийнятій Генеральною асамблеєю ООН 20 листопада 1959 року, у Преамбулі якої зазначається, що неповнолітні у зв'язку з їх фізичною й розумовою незрілістю потребують спеціальної охорони й захисту, включаючи належний правовий захист.

Конституція України використовує терміни «діти», «повнолітні діти» та «неповнолітні», проте визначення, хто підпадає під ці поняття, Основний Закон не дає. На підставі положень Конституції України й Конвенції ООН про права дитини 26 квітня 2001 року в Україні прийнято Закон «Про охорону дитинства». Закон України «Про охорону дитинства» виступає ключовим спеціальним актом законодавства в галузі захисту прав дитини та протидії всім формам насильства щодо неї. Цей Закон визначає охорону

дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і для забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і всебічний розвиток установлює основні засади державної політики в цій сфері [7, с. 165].

Цим законом закріплюється на національному рівні саме поняття «дитина», якою вважається «особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває повноліття раніше» [8]. Це визначення цілком відповідає поняттю «дитина», викладеному в Конвенції ООН про права дитини.

Чинне кримінальне законодавство у своїх нормах уживає поняття «дитина», «новонароджена дитина», «малолітня дитина», «малолітня особа», «неповнолітня особа». Виходячи з теми статті щодо злочинів проти неповнолітніх у кримінальному законодавстві України ми за основу візьмемо для розгляду саме злочини, де законодавець уживає поняття «неповнолітня особа». Таких злочинів в Особливій частині Кримінального кодексу двадцять дев'ять, зокрема: доведення до самогубства (ст. 120); зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 130); зараження венеричною хворобою (ст. 133); неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137) [назва статті вживає слово «діти», а диспозиції частин першої та другої використовує слово «неповнолітніх»]; неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140); порушення прав пацієнта (ст. 141); незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142); насильницьке донорство (ст. 144); захоплення заручників (ст. 147); торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини (ст. 149); звалтування (ст.152); насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153); розбещення неповнолітніх (ст. 156); ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164); грубе порушення законодавства про працю (ст. 172); посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів (ст. 181); ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства й жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300); ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301); створення або утримання місць розпусти і звідництва (ст. 302); сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303); утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304); незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307); незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309); незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314); схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315); організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317); спонукання неповнолітніх

до застосування допінгу (ст. 323); схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст. 324); зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365²).

Слід звернути увагу на те, що основна кількість злочинів неповнолітню особу розглядає як кваліфікуючу ознаку й тільки чотири склади є основними, які безпосередньо визначають неповнолітню особу в диспозиції основного складу (також у назві статті) і як кваліфікуючу ознаку. Це розбещення неповнолітніх (ст. 156); утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304); спонукання неповнолітніх до застосування допінгу (ст. 323); схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст. 324). До цієї групи також, на наш погляд, можна віднести й ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164). Назва статті вживає слово «діти», а диспозиція частини першої використовує слово «неповнолітніх дітей».

Розглядувані злочини мають свої загальні риси та особливості. У науці кримінального права прийнято надавати характеристику відповідно об'єктивним та суб'єктивним ознакам. Що стосується загальних рис, можна виокремити надані склади злочинів за родовим об'єктом. Слід визначити також, що не всі розділи Особливої частини Кримінального кодексу України містять зазначені злочинні діяння.

Так, до групи злочинів проти життя та здоров'я неповнолітньої особи кримінальним законодавством віднесено: доведення до самогубства (ст. 120 ч. 3); зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 130 ч. 3); зараження венеричною хворобою (ст. 133 ч. 2); неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137 ч. 1, 2); неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 ч. 2); порушення прав пацієнта (ст. 141); незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 ч. 2); насильницьке донорство (ст. 144 ч. 2).

Щодо наданої групи злочинів слід виокремити склад злочину порушення прав пацієнта (ст. 141), де додатковим обов'язковим об'єктом є порядок проведення клінічних випробувань лікарських засобів як складова порядку забезпечення здоров'я населення.

До злочинів проти волі, честі та гідності неповнолітньої особи законодавець включає дві статті. Це захоплення заручників (ч. 2 ст. 147) і торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини (ч. 2 ст. 149). Додатковим факультативним об'єктом захоплення заручників можуть бути громадська безпека, життя та здоров'я особи, власність тощо. У складі злочину торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини додатковим факультативним об'єктом можуть виступати життя та здоров'я особи, установлені порядок здійснення службовими особами своїх повноважень.

До групи злочинів проти статевої недоторканості неповнолітньої особи віднесено три статті: звалтування (ст. 152); насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153); розбещення неповнолітніх (ст. 156). Додатковим факультативним об'єктом можуть бути здоров'я, воля, честь і гідність особи, нормальний розвиток неповнолітніх.

До злочинів проти трудових та інших особистих прав і свобод неповнолітньої особи виокремлено три статті. Це ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 ч. 1), де об'єктом є право неповнолітніх дітей на повноцінне життя та всебічний (фізичний, психічний та соціальний) розвиток; об'єктом злочину грубе порушення законодавства про працю (ст. 172 ч. 2) є трудові права неповнолітнього, які включають право на працю, право на гарантовану заробітну плату, право на відпочинок; об'єктом злочину посягання на здоров'я людей під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів (ст. 181 ч. 2) є право на свободу віросповідання. Фізична або психічна недоторканність особи виступає додатковим обов'язковим об'єктом.

Законодавець відніс такі п'ять складів злочинів проти суспільної моральності щодо неповнолітньої особи: увезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства й жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300 ч. 2, 3); ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 ч. 2, 4); створення або утримання місць розпусти і звідництво (ст. 302 ч. 3); сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 ч. 3); утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304 ч. 1). Додатковим об'єктом можуть бути статева свобода, статева недоторканість, здоров'я особи, власність.

Окремі склади визначають предмет злочину. Зокрема, твори, що пропагують культ насильства й жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300 ч. 2); порнографічні предмети (ст. 301 ч. 2, 4).

До злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення щодо неповнолітньої особи (поняття *неповноліття (малоліття)* особа що використовуються в диспозиції норм статей) нормами Кримінального кодексу віднесено: незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 ч. 2); незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 ч. 3); незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 ч. 3); схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 ч. 2); організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 ч. 2); спонукання неповнолітніх до застосування допінгу (ст. 323); схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст. 324).

Додатковим об'єктом незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 ч. 3) може бути здоров'я особи.

Предметом злочину можуть бути наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги (ст. 307 ч. 2; ст. 309 ч. 3; ст. 317 ч. 2); допінг (ст. 323); одурманюючі засоби (ст. 324).

До злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг щодо неповнолітньої особи Кримінальний кодекс включив статтю 365² ч. 2, 3 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги» [4].

Кримінальну відповідальність за цей злочин передбачено в розділі XVII Особливої частини. Родовим об'єктом за злочини, передбачені цим розділом, є суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову та професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг. Ці діяння належать до так званих загальних видів службових злочинів, безпосереднім об'єктом кожного з яких є суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову та професійну діяльність в окремих ланках апарату управління органів державної влади, місцевого самоврядування, а також в окремих юридичних особах публічного та приватного права.

Більшість з діянь, передбачених розділом XVIII Особливої частини КК, належать до предметних злочинів. Так, предметом злочину ст. 366 КК є неправдиві офіційні документи чи офіційні документи, а за статтями 368, 368³, 368⁴, 369, 369², 370 КК - неправомірна вигода.

У наданому розділі лише одна стаття, саме 365² КК «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги», що передбачає потерпілим неповнолітню особу.

Об'єктивна сторона розглядуваних складів злочинів виражена як у злочинних діях, так і бездіяльності. Наприклад, об'єктивна сторона злочину порушення прав пацієнта стосовно неповнолітнього (передбачено в ст. 141) характеризується: діями 1) у вигляді проведення клінічних випробувань лікарських засобів: а) без письмової згоди пацієнта чи його законного представника, або б) стосовно неповнолітнього чи недієздатного; 2) наслідками у вигляді смерті або інших тяжких наслідків; 3) причинним зв'язком між указаними діями й наслідками [6].

З об'єктивної сторони ухилення від сплати аліментів на утримання дітей, яке визначено в статті 164 КК може бути вчинено у формі: 1) злісного ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів); 2) злісного ухилення батьків від утримання неповнолітніх або працездатних дітей, що перебувають на їхньому утриманні. Об'єктивна сторона незаконного проведення дослідів над людиною (ч. 2 ст. 142) характеризується: діями у вигляді незаконного проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною; наслідками у вигляді створення небезпеки для її життя чи здоров'я; причинним зв'язком між указаними діями й наслідками.

Окремі склади злочинів передбачають злочинні наслідки. Наприклад, зараження венеричною хворобою неповнолітнього, якщо вони спричинили тяжкі наслідки (ст. 133 ч. 3); неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей, якщо вони спричинили смерть неповнолітнього або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 137); сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією, учинені щодо неповнолітнього, малолітнього або якщо вони спричинили тяжкі наслідки (ст. 303 ч. 3, 4).

Суб'єктивна сторона наданих складів злочинів визначається умислом або необережністю. Наприклад, насильницьке або шляхом обману вилучення крові в людини для використання її як донора, учинені щодо неповнолітнього із суб'єктивної сторони характеризується прямим умислом (ст. 144 КК). Прямим умислом характеризується суб'єктивна сторона злочину - незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 3 ст. 314).

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137) із суб'єктивної сторони характеризується тільки необережністю. Суб'єктивна сторона зараження венеричною хворобою неповнолітнього (ч. 2 ст. 130) характеризується прямим чи непрямим умислом або злочинною самовпевненістю; доведення до самогубства може виражатись як умисними діями так і необережними (ст. 120).

В окремих складах злочинів, наприклад, захоплення заручників (ст. 147), ставлення особи до тяжких наслідків злочину може бути як умисним так і необережним. Такі склади злочинів називають злочини зі складною (подвійною) формою вини.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується в окремих складах злочинів метою. Наприклад, ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 ч. 2, 4) визначає мету – збут чи розповсюдження творів, що пропагують культ насильства та жорстокості. Така мета має місце, коли вказані твори призначені для сплатної або безоплатної передачі іншим особам. Склад злочину «Насильницьке донорство» (ст. 144) має спеціальну мету. Мета використання людини як донора означає, що вилучену в потерпілого кров винний у подальшому хоче безпосередньо використовувати для лікування, виготовлення лікарських препаратів або в наукових дослідженнях.

Суб'єкт злочинів може бути як загальний, це осудна фізична особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності, так і спеціальний, це особа, яка має ще й додаткові ознаки.

Наприклад, загальний суб'єкт у складі злочину доведення неповнолітнього до самогубства (ст. 120); створення або утримання місць розпусти і звідництва, вчинені із залученням неповнолітнього (ч. 3 ст. 302), незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 ч. 3) та інші.

Спеціальний суб'єкт визначено в ст. 130 КК. Це осудна особа, якій виповнилося 16 років, що хворіє на невиліковну інфекційну хворобу (у т.ч. ВІЛ-інфікований) і знає про це. Суб'єктом злочину неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137) є особа, на яку покладено професійні чи службові обов'язки щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх. Суб'єктом схиляння неповнолітнього до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 2 ст. 315), спонукання неповнолітніх до застосування допінгу (ст. 323) може бути лише осудна особа, яка до моменту вчинення злочину досягла 18-річного віку та інші.

Таким чином, визначимо, що кримінальне право, перебуваючи в системі права України, тісно пов'язане з його іншими галузями. Цей зв'язок виявляється передусім у тому, що кримінальне законодавство виконує стосовно інших галузей права охоронну функцію. Здійснюючи охоронну функцію, кримінальне право опосередковано бере участь у регулюванні тих суспільних відносин, що становлять предмет інших галузей права. Відрізняючись від низки інших галузей права за основною, притаманною їй функцією, а також за характером урегульованих ним відносин, кримінальне законодавство тісно пов'язане із суміжними галузями права. У цьому випадку найтіснішим цей зв'язок є з конституційним правом, кримінально-процесуальним, цивільним, сімейним, трудовим. Зокрема, Конституція України використовує терміни «діти», «повнолітні діти» та «неповнолітні», проте визначення, хто підпадає під ці поняття, Основний Закон не дає.

Кримінальний кодекс України використовує поняття «дитина», «новонароджена дитина», «малолітня дитина», «малолітня особа», «неповнолітня особа», але також не розкриває цих понять.

Висновки. Отже, виходячи з дослідження норм Конвенції ООН про права дитини, Сімейного кодексу України, Цивільного законодавства України, Кримінального процесуального кодексу України та інших нормативних актів визначаємо, що *дитина* - це особа до досягнення нею повноліття, тобто вісімнадцяти років. Поняття «дитина» також розуміється як синонім поняттю «неповнолітній» у широкому розумінні, тобто це особа до досягнення вісімнадцяти років. Поняття «дитина» включає в собі два поняття: «*малолітня особа*» - це особа до досягнення нею чотирнадцяти років; і «*неповнолітня особа*» (у вузькому значенні цього слова) - це особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Використані джерела:

1. Левицька Л.В. Запобігання насильницьким злочинам щодо неповнолітніх в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально - виконавче право» / Л.В. Левицька. - Київ, 2003. - 21 с.

2. Присяжнюк Т.І. Інститут потерпілого у кримінальному праві України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально - виконавче право» / Т.І. Присяжнюк. - Київ, 2006. - 22 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI, зі змін., внес. згідно із Законами України: станом на 12.05.2016 ВВР, 2016, № 1355 - VIII № 22. Електронний ресурс: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. - Назва з екрана.

4. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 25-26, ст.131): зі змін., внес. згідно із Законами України: станом на 15.03.2016 ВВР, 2016, № 1022 - VIII № 13. Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. - Назва з екрана.

5. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 21-22, ст.135) зі змін., внес. згідно із Законами України: станом на 17.05.2016 ВВР, 2016, № 1370 - VIII № 25. Електронний ресурс. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. - Назва з екрана.

6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356. зі змін., внес. згідно із Законами України: станом на 18.02.2016 ВВР, 2016, № 1021 - VIII № 129. Електронний ресурс. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> - Назва з екрана.

7. Шелехов А.О. Щодо правового статусу дитини в законодавстві України / А.О.Шелехов // Боротьба з насильством в сім'ї : тези доповідей учасників Круглого столу м. Одеса, 09 жовтня 2013 року / Фонд Ганса Зайделя; Одеський державний університет внутрішніх справ. - Одеса: ОДУВС, 2013. - С. 164-167.

8. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. зі змін. внес. згідно із Законами України: станом на 26.01.2016 ВВР, 2016, № 936 - VIII № 10. Електронний ресурс. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>. - Назва з екрана.

Стаття надійшла до редколегії 29.11.2016

Плужник О.И., Корниенко М.В. Отдельные аспекты уголовной ответственности преступлений против несовершеннолетних в законодательстве Украины

В научной статье исследовано уголовно – правовую характеристику преступлений против несовершеннолетних в уголовном законодательстве Украины, установлен перечень этих преступлений, дан анализ, сделаны выводы.

Проанализировав европейское и украинское законодательство, разграничены понятия «ребенок», «новорожденный ребенок», «малолетний ребенок», «малолетнее лицо», «несовершеннолетний» и сформированы предложения относительно более четкого разграничения этих понятий в Уголовном кодексе Украины.

Детально проанализировано Особенную часть Уголовного кодекса Украины, где законодатель употребляет понятие «несовершеннолетнее лицо».

Ключевые слова: *ребенок, новорожденный ребенок, малолетний ребенок, малолетнее лицо, несовершеннолетний, законный представитель.*

Pluzhnik O.I., Korniienko M.V. Selected aspects of criminal liability crimes against minors in the legislation of Ukraine

Criminal-legal characteristics of crimes, against minors in the criminal legislation of Ukraine, was investigated, the list of these crimes, analyzes, the conclusions are made.

Such concepts as "child", "new-born", young child, underage person, were differentiated, after through analysis of European and Ukrainian law and formed suggestions for more clear differentiation of these concepts in Criminal Code of Ukraine.

Examining in detail, special part of Criminal Code of Ukraine, where legislator applies concept of "minor".

The article stipulates that the criminal law, while in the legal system of Ukraine is closely connected with its other branches. This link appears is that criminal law takes other areas of law enforcement function. Through the protective function of criminal law indirectly involved in the regulation of social relations that are the subject of other branches of law. Unlike some other areas of law for the primary, inherent function and unsettled towards the nature of his relations, criminal law is closely linked with related

fields of law. In this case closely this relationship is of constitutional law, criminal procedure, and civil, family, labor. In particular, the Constitution of Ukraine uses the term "children", "adult children" and "minor", but determining who fall under this concept, the Basic Law does not.

Therefore, based on the research of the UN Convention on the Rights of the Child, the Family Code of Ukraine, the civil legislation of Ukraine, the Criminal Code of Ukraine and other regulations determine that a child attained the age of is eighteen. The term "child" is also understood as a synonym of "minor" in the broad sense, in a person before reaching eighteen years. The term "child" includes two concepts: "minor" - a person attained the age of fourteen; and "minor" (in the narrow sense of the word) - a person under the age of fourteen to eighteen.

Key words: *child, new-born, young child, minor, legal representative.*